

Zadatak 121 (Vesna, strukovna škola)

Određenu količinu šećera treba spremati u pripremljene pakete. Stavi li se u svaki paket 18 kg šećera, ostat će 10 praznih paketa. Ako se u svaki paket stavi 14 kg šećera ostat će 180 kg šećera koji nije spakiran. Koliko paketa imamo na raspolaganju? Kolika je ukupna količina šećera?

Rješenje 121

Ponovimo!

Kako zapisati da je broj b za n veći od broja a ?

$$b - n = a \quad , \quad b = a + n \quad , \quad b - a = n.$$

Neka je:

- x ukupna količina šećera
- y ukupan broj paketa.

Ukupna količina šećera je x . Kada se u svaki paket stavi 18 kg šećera to je

$$\frac{x}{18}$$

paketa. Još ostane 10 praznih paketa pa vrijedi

$$y - \frac{x}{18} = 10.$$

Ukupan broj paketa je y . Kada se u svaki paket stavi 14 kg šećera to je

$$14 \cdot y$$

kilograma šećera. Još ostane 180 kg šećera pa vrijedi

$$x - 14 \cdot y = 180.$$

Riješimo sustav jednačbi.

$$\left. \begin{array}{l} y - \frac{x}{18} = 10 \\ x - 14 \cdot y = 180 \end{array} \right\} \Rightarrow \left. \begin{array}{l} -\frac{x}{18} + y = 10 \\ x - 14 \cdot y = 180 \end{array} \right\} \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{metoda suprotnih} \\ \text{koeficijenta} \end{array} \right] \Rightarrow \left. \begin{array}{l} -\frac{x}{18} + y = 10 \quad / \cdot 18 \\ x - 14 \cdot y = 180 \end{array} \right\} \Rightarrow$$
$$\Rightarrow \left. \begin{array}{l} -x + 18 \cdot y = 180 \\ x - 14 \cdot y = 180 \end{array} \right\} \Rightarrow 4 \cdot y = 360 \Rightarrow 4 \cdot y = 360 \quad / : 4 \Rightarrow y = 90.$$

Računamo x .

$$\left. \begin{array}{l} x - 14 \cdot y = 180 \\ y = 90 \end{array} \right\} \Rightarrow x - 14 \cdot 90 = 180 \Rightarrow x - 1260 = 180 \Rightarrow x = 180 + 1260 \Rightarrow x = 1440.$$

Paketa je 90, šećera 1440 kg.

Vježba 121

Određenu količinu šećera treba spremati u pripremljene pakete. Stavi li se u svaki paket 18 kg šećera, ostat će 20 praznih paketa. Ako se u svaki paket stavi 14 kg šećera ostat će 360 kg šećera koji nije spakiran. Koliko paketa imamo na raspolaganju? Kolika je ukupna količina šećera?

Rezultat: Paketa 180, šećera 2880 kg.

Zadatak 122 (Petra, gimnazija)

Marin je išao kupiti školski pribor. Trećinu novca potrošio je za bilježnice, onda je četvrtinu ostatka potrošio za olovke i na kraju je polovicu onoga što je ostalo potrošio za pernicu. Preostalo mu je 18 kuna. Koliko je novaca Marin ponio sa sobom?

- A. 68 kn   B. 72 kn   C. 90 kn   D. 102 kn

Rješenje 122

Ponovimo!

$$n = \frac{n}{1} \quad , \quad \frac{a}{b} - \frac{c}{d} = \frac{a \cdot d - b \cdot c}{b \cdot d} \quad , \quad \frac{a}{b} \cdot \frac{c}{d} = \frac{a \cdot c}{b \cdot d} \quad , \quad a \cdot \frac{b}{c} = \frac{a \cdot b}{c}.$$

Kako izračunati $\frac{a}{b}$ od x ?

$$\frac{a}{b} \cdot x.$$

Označimo slovom x iznos novca koji je Marin imao prije kupovine.

1. inačica

Trećinu novca

$$\frac{1}{3} \cdot x$$

Marin je potrošio za bilježnice pa mu je ostalo

$$x - \frac{1}{3} \cdot x = \frac{x}{1} - \frac{x}{3} = \frac{3 \cdot x - x}{3} = \frac{2 \cdot x}{3} = \frac{2}{3} \cdot x.$$

Četvrtinu ostatka

$$\frac{1}{4} \cdot \left(\frac{2}{3} \cdot x \right) = \frac{1}{4} \cdot \frac{2}{3} \cdot x = \frac{1}{4} \cdot \frac{2}{3} \cdot x = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot x = \frac{1}{6} \cdot x$$

potrošio je za olovke i ostalo mu je

$$\frac{2}{3} \cdot x - \frac{1}{6} \cdot x = \frac{4 \cdot x - x}{6} = \frac{3 \cdot x}{6} = \frac{3 \cdot x}{6} = \frac{x}{2} = \frac{1}{2} \cdot x.$$

Polovicu onog što je ostalo

$$\frac{1}{2} \cdot \left(\frac{1}{2} \cdot x \right) = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} \cdot x = \frac{1}{4} \cdot x$$

potrošio je za pernicu pa mu je preostalo

$$\frac{1}{2} \cdot x - \frac{1}{4} \cdot x = \frac{2 \cdot x - x}{4} = \frac{x}{4} = \frac{1}{4} \cdot x.$$

Budući da je nakon kupovine preostalo 18 kn, vrijedi:

$$\frac{1}{4} \cdot x = 18 \Rightarrow \frac{1}{4} \cdot x = 18 / \cdot 4 \Rightarrow x = 72.$$

Marin je imao 72 kn. Odgovor je pod B.

2. inačica

Trećinu novca

$$\frac{1}{3} \cdot x$$

Marin je potrošio za bilježnice pa mu je ostalo

$$x - \frac{1}{3} \cdot x = \frac{x}{1} - \frac{x}{3} = \frac{3 \cdot x - x}{3} = \frac{2 \cdot x}{3} = \frac{2}{3} \cdot x.$$

Četvrtinu ostatka

$$\frac{1}{4} \cdot \left(\frac{2}{3} \cdot x \right) = \frac{1}{4} \cdot \frac{2}{3} \cdot x = \frac{1}{4} \cdot \frac{2}{3} \cdot x = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot x = \frac{1}{6} \cdot x$$

potrošio je za olovke i ostalo mu je

$$\frac{2}{3} \cdot x - \frac{1}{6} \cdot x = \frac{4 \cdot x - x}{6} = \frac{3 \cdot x}{6} = \frac{3 \cdot x}{6} = \frac{x}{2} = \frac{1}{2} \cdot x.$$

Polovicu onog što je ostalo

$$\frac{1}{2} \cdot \left(\frac{1}{2} \cdot x \right) = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} \cdot x = \frac{1}{4} \cdot x$$

potrošio je za pernicu pa mu je preostalo 18 kn.

Od x kuna koje je imao Marin je potrošio

- za bilježnice $\frac{1}{3} \cdot x$
- za olovke $\frac{1}{6} \cdot x$
- za pernicu $\frac{1}{4} \cdot x$
- još je preostalo 18 kn

pa vrijedi jednadžba:

$$x = \frac{1}{3} \cdot x + \frac{1}{6} \cdot x + \frac{1}{4} \cdot x + 18 \Rightarrow x = \frac{1}{3} \cdot x + \frac{1}{6} \cdot x + \frac{1}{4} \cdot x + 18 \quad / \cdot 12 \Rightarrow$$

$$12 \cdot x = 4 \cdot x + 2 \cdot x + 3 \cdot x + 216 \Rightarrow 12 \cdot x - 4 \cdot x - 2 \cdot x - 3 \cdot x = 216 \Rightarrow 3 \cdot x = 216 \Rightarrow 3 \cdot x = 216 \quad / : 3 \Rightarrow x = 72.$$

Marin je imao 72 kn. Odgovor je pod B.

Vježba 122

Marin je išao kupiti školski pribor. Trećinu novca potrošio je za bilježnice, onda je četvrtinu ostatka potrošio za olovke i na kraju je polovicu onoga što je ostalo potrošio za pernicu. Preostalo mu je 30 kuna. Koliko je novaca Marin ponio sa sobom?

- A. 90 kn   B. 150 kn   C. 120 kn   D. 180 kn

Rezultat: C.

Zadatak 123 (MMMMDDDD, maturant)

Urna (približno 13 litara) boljega vina košta 10 florina, a urna lošijeg 5 florina. Ukoliko se kupi urna vina za 8 florina, koliko je od toga bolje, a koliko lošije vino?

Rješenje 123

Ponovimo!

Zakon distribucije množenja prema zbrajanju.

$$a \cdot (b+c) = a \cdot b + a \cdot c \quad , \quad a \cdot b + a \cdot c = a \cdot (b+c).$$

Jednostavni račun smjese

Imamo dvije vrste robe:

- prve x mjernih jedinica po cijeni a
- druge y mjernih jedinica po cijeni b , pritom je $a > b$.

Ako ih pomiješamo, dobit ćemo smjesu od $(x + y)$ mjernih jedinica po cijeni c . Dakle, imamo:

$$a \cdot x + b \cdot y = c \cdot (x + y).$$

Traženi omjer miješanja prve i druge vrste robe može se naći pomoću sheme:

a	c - b
c	
b	a - c

1. inačica

Označimo slovom x količinu boljeg, a slovom y količinu lošijeg vina.

Ukoliko se kupi urna (približno 13 litara) vina vrijedi jednadžba:

$$x + y = 13.$$

Urna (približno 13 litara) boljega vina košta 10 florina, a urna lošijega 5 florina. Budući da je kupljena urna vina za 8 florina, valjana je sljedeća jednačba:

$$10 \cdot x + 5 \cdot y = 8 \cdot 13 \Rightarrow 10 \cdot x + 5 \cdot y = 104.$$

Iz sustava jednačbi izračunamo x količinu boljeg i y količinu lošijeg vina.

$$\left. \begin{array}{l} x + y = 13 \\ 10 \cdot x + 5 \cdot y = 104 \end{array} \right\} \Rightarrow \left. \begin{array}{l} y = 13 - x \\ 10 \cdot x + 5 \cdot y = 104 \end{array} \right\} \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{metoda} \\ \text{supstitucije} \end{array} \right] \Rightarrow 10 \cdot x + 5 \cdot (13 - x) = 104 \Rightarrow$$

$$\Rightarrow 10 \cdot x + 65 - 5 \cdot x = 104 \Rightarrow 10 \cdot x - 5 \cdot x = 104 - 65 \Rightarrow 5 \cdot x = 39 \Rightarrow 5 \cdot x = 39 \text{ } /: 5 \Rightarrow x = 7.8 \Rightarrow$$

$$\left. \begin{array}{l} x + y = 13 \\ x = 7.8 \end{array} \right\} \Rightarrow 7.8 + y = 13 \Rightarrow y = 13 - 7.8 \Rightarrow y = 5.2.$$

Boljega vina je 7.8 litara, a lošijeg 5.2 litre.

2.inačica

Neka je x količina kupljenog boljeg vina. Budući da je urna približno 13 litara, lošijeg vina bit će

$$13 - x.$$

Urna (približno 13 litara) boljega vina košta 10 florina, a urna lošijeg 5 florina. Budući da je kupljena urna vina za 8 florina, valjana je sljedeća jednačba:

$$10 \cdot x + 5 \cdot (13 - x) = 8 \cdot 13 \Rightarrow 10 \cdot x + 5 \cdot (13 - x) = 104 \Rightarrow 10 \cdot x + 65 - 5 \cdot x = 104 \Rightarrow 10 \cdot x - 5 \cdot x = 104 - 65 \Rightarrow$$

$$\Rightarrow 5 \cdot x = 39 \Rightarrow 5 \cdot x = 39 \text{ } /: 5 \Rightarrow x = 7.8.$$

Boljeg vina ima 7.8 litara, a lošijeg

$$13 - x = 13 - 7.8 = 5.2$$

litre.

3.inačica

Postavimo shemu:

10		8 - 5 = 3
	8	
5		10 - 8 = 2
		<u>5</u>

Sada urnu vina, tj. 13 litara podijelimo s 5.

$$13 : 5 = 2.6.$$

Kupljeno je:

- boljeg vina $2.6 \cdot 3 = 7.8$ litara
- lošijeg vina $2.6 \cdot 2 = 5.2$ litre.

=

Vježba 123

Urna (približno 13 litara) boljega vina košta 10 florina, a urna lošijeg 5 florina. Ukoliko se kupe dvije urne vina za 8 florina, koliko je od toga bolje, a koliko lošije vino?

Rezultat: 15.6 litara, 10.4 litre.

Zadatak 124 (Davor, srednja škola)

Ako aritmetička sredina deset brojeva x, 3, 1, 4, 1, 5, 1, 4, 1, 5 iznosi 3, onda je:

- A. $x = 2$ B. $x = 3$ C. $x = 4$ D. $x = 5$

Rješenje 124

Ponovimo!

Neka je zadano n pozitivnih brojeva $a_1, a_2, a_3, \dots, a_n$. Tada je aritmetička sredina A brojeva $a_1, a_2, a_3, \dots, a_n$ definirana izrazom

$$A = \frac{a_1 + a_2 + a_3 + \dots + a_n}{n}$$

Računamo x .

$$\frac{x+3+1+4+1+5+1+4+1+5}{10} = 3 \Rightarrow \frac{x+25}{10} = 3 \Rightarrow \frac{x+25}{10} = 3 \cdot 10 \Rightarrow x+25 = 30 \Rightarrow x = 30 - 25 \Rightarrow x = 5.$$

Odgovor je pod D.

Vježba 124

Ako aritmetička sredina deset brojeva $x, 3, 1, 2, 1, 7, 2, 3, 1, 5$ iznosi 3, onda je:

- A. $x = 2$ B. $x = 3$ C. $x = 4$ D. $x = 5$

Rezultat: D.

Zadatak 125 (Ana, gimnazija)

Trećina nekog broja je za 12 veća od četvrtine tog broja. Koji je to broj?

Rješenje 125

Ponovimo!

Kako zapisati n -ti dio od broja x ?

$$\frac{1}{n} \cdot x \text{ ili } \frac{x}{n}$$

Kako zapisati da je broj a za n veći od broja b ?

$$a - n = b \text{ ili } a = b + n \text{ ili } a - b = n.$$

Označimo slovom x traženi broj. Tada:

- njegova trećina iznosi

$$\frac{x}{3}$$

- njegova četvrtina iznosi

$$\frac{x}{4}$$

Budući da je trećina tog broja za 12 veća od njegove četvrtine, vrijedi jednačina:

1. inačica

$$\frac{x}{3} - 12 = \frac{x}{4} \Rightarrow \frac{x}{3} - 12 = \frac{x}{4} \cdot 12 \Rightarrow 4 \cdot x - 144 = 3 \cdot x \Rightarrow 4 \cdot x - 3 \cdot x = 144 \Rightarrow x = 144.$$

2. inačica

$$\frac{x}{3} = \frac{x}{4} + 12 \Rightarrow \frac{x}{3} = \frac{x}{4} + 12 \cdot 12 \Rightarrow 4 \cdot x = 3 \cdot x + 144 \Rightarrow 4 \cdot x - 3 \cdot x = 144 \Rightarrow x = 144.$$

3. inačica

$$\frac{x}{3} - \frac{x}{4} = 12 \Rightarrow \frac{x}{3} - \frac{x}{4} = 12 \cdot 12 \Rightarrow 4 \cdot x - 3 \cdot x = 144 \Rightarrow x = 144.$$

Vježba 125

Polovica nekog broja je za 36 veća od četvrtine tog broja. Koji je to broj?

Rezultat: 144.

Zadatak 126 (Darko, srednja škola)

U putničkome zrakoplovu ima 108 mjesta. Na svaka dva popunjena mjesta jedno je prazno. Ako devetinu putnika čine djeca, koliko je odraslih osoba u zrakoplovu?

A. 64   B. 76   C. 82   D. 88

Rješenje 126

Ponovimo!

Kako izračunati $\frac{a}{b}$ od x ?

$$n = \frac{n}{1}, \quad a \cdot \frac{b}{c} = \frac{a \cdot b}{c}.$$

1. inačica

Budući da je u zrakoplovu na svaka dva popunjena mjesta jedno prazno, znači da su dvije trećine od 108 mjesta popunjena putnicima.

$$\frac{2}{3} \cdot 108 = \frac{2}{3} \cdot \frac{108}{1} = \frac{216}{3} = 72.$$

Devetinu putnika čine djeca što iznosi:

$$\frac{1}{9} \cdot 72 = \frac{1}{9} \cdot \frac{72}{1} = \frac{72}{9} = 8.$$

Odraslih osoba u zrakoplovu je

$$72 - 8 = 64.$$

Odgovor je pod A.

2. inačica

Budući da je u zrakoplovu na svaka dva popunjena mjesta jedno prazno, znači da su dvije trećine od 108 mjesta popunjena putnicima.

$$\frac{2}{3} \cdot 108 = \frac{2}{3} \cdot \frac{108}{1} = \frac{216}{3} = 72.$$

Ako devetinu putnika čine djeca, onda su osam devetina putnika odrasli, a to iznosi:

$$\frac{8}{9} \cdot 72 = \frac{8}{9} \cdot \frac{72}{1} = \frac{576}{9} = 64.$$

Odgovor je pod A.

3. inačica

Budući da je u zrakoplovu na svaka dva popunjena mjesta jedno prazno, računamo broj trojki.

$$108 : 3 = 36.$$

U svakoj su trojci dva putnika:

$$36 \cdot 2 = 72.$$

Ako devetinu putnika čine djeca, onda su osam devetina putnika odrasli, a to iznosi:

$$\frac{8}{9} \cdot 72 = \frac{8}{9} \cdot \frac{72}{1} = \frac{576}{9} = 64.$$

Odgovor je pod A.

Vježba 126

U putničkome zrakoplovu ima 216 mjesta. Na svaka dva popunjena mjesta jedno je prazno. Ako devetinu putnika čine djeca, koliko je odraslih osoba u zrakoplovu?

Rezultat: A.

Zadatak 127 (Ana, gimnazija)

Jedan je komad žice dulji od drugog 54 metra. Kad od svakog komada odrežemo 12 m, veći će komad biti četiri puta dulji od kraćeg. Koliko su dugački komadi žice?

Rješenje 127

Ponovimo!

Kako zapisati da je broj b za n veći od broja a ?

$$b - n = a \quad , \quad b = a + n \quad , \quad b - a = n.$$

Kako zapisati da je broj x "en puta" veći od broja y ?

$$x = n \cdot y \quad \text{ili} \quad \frac{x}{n} = y \quad \text{ili} \quad \frac{x}{y} = n.$$

Zakon distribucije množenja prema zbrajanju

$$a \cdot (b + c) = a \cdot b + a \cdot c \quad , \quad a \cdot b + a \cdot c = a \cdot (b + c).$$

1. inačica

Neka je x duljina prve (kraće) žice. Druga je od nje dulja 54 m pa je dugačka $x + 54$. Kad od svakog komada odrežemo 12 m bit će duljina:

- prve (kraće) žice

$$x - 12$$

- druge (dulje) žice

$$x + 54 - 12 = x + 42.$$

Budući da je veći komad žice četiri puta dulji od kraćeg, vrijedi jednačina:

$$\begin{aligned} x + 42 = 4 \cdot (x - 12) &\Rightarrow x + 42 = 4 \cdot x - 48 \Rightarrow x - 4 \cdot x = -48 - 42 \Rightarrow -3 \cdot x = -90 \Rightarrow \\ &\Rightarrow -3 \cdot x = -90 \quad /: (-3) \Rightarrow x = 30. \end{aligned}$$

Kraća žica dugačka je 30 m, a dulja

$$x + 54 = 30 + 54 = 84 \text{ m.}$$

2. inačica

Neka je x duljina kraće, a y duljina dulje žice. Veća je od kraće dulja 54 m pa vrijedi jednačina:

$$y - x = 54.$$

Kad od svakog komada odrežemo 12 m bit će duljina:

- prve (kraće) žice

$$x - 12$$

- druge (dulje) žice

$$y - 12.$$

Budući da je veći komad žice četiri puta dulji od kraćeg, vrijedi jednačina:

$$y - 12 = 4 \cdot (x - 12).$$

Iz sustava jednačina odredimo x i y .

$$\left. \begin{aligned} y - x = 54 \\ y - 12 = 4 \cdot (x - 12) \end{aligned} \right\} \Rightarrow \left. \begin{aligned} y = 54 + x \\ y - 12 = 4 \cdot (x - 12) \end{aligned} \right\} \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{metoda} \\ \text{supstitucije} \end{array} \right] \Rightarrow 54 + x - 12 = 4 \cdot (x - 12) \Rightarrow$$

$$\Rightarrow 54 + x - 12 = 4 \cdot x - 48 \Rightarrow x - 4 \cdot x = -48 - 54 + 12 \Rightarrow -3 \cdot x = -90 \Rightarrow -3 \cdot x = -90 \quad /: (-3) \Rightarrow x = 30.$$

Kraća žica dugačka je 30 m, a dulja

$$\left. \begin{aligned} y - x = 54 \\ x = 30 \end{aligned} \right\} \Rightarrow y - 30 = 54 \Rightarrow y = 54 + 30 \Rightarrow y = 84 \text{ m.}$$

Vježba 127

Jedan je komad žice dulji od drugog 27 metara. Kad od svakog komada odrežemo 6 m, veći će komad biti dva puta dulji od kraćeg. Koliko su dugački komadi žice?

Rezultat: 33 m, 60 m.

Zadatak 128 (Mimi ☺, Ivonchy ☺, HTT)

U posudici u kojoj se smrzava voda nastaje led oblika kvadra dimenzija 3.5 cm x 3 cm x 2 cm. Pri smrzavanju obujam vode poveća se 5%. Koliko je vode potrebno za jedan takav oblik leda? Koliko se takvih oblika leda može napraviti od 1 litre vode? (Napomena: 1 litra = 1 dm³)

Rješenje 128

Ponovimo!

$$1 \text{ litra} = 1 \text{ dm}^3 = 1000 \text{ cm}^3.$$

Stoti dio nekog broja naziva se postotak. Piše se kao razlomak s nazivnikom 100.

$$\text{Na primjer, } 9\% = \frac{9}{100}, \quad 81\% = \frac{81}{100}, \quad 4.5\% = \frac{4.5}{100}, \quad 0.3\% = \frac{0.3}{100}, \quad p\% = \frac{p}{100}.$$

Kako se računa "... p% od x..."?

$$\frac{p}{100} \cdot x.$$

Kako zapisati da je broj x povećan za p%?

$$x + \frac{p}{100} \cdot x.$$

Kvadar je uspravna prizma kojoj je baza pravokutnik. Ako su a, b i c duljine bridova kvadra iz jednog vrha, obujam kvadra jednak je

$$V = a \cdot b \cdot c.$$

Led oblika kvadra ima obujam:

$$\left. \begin{array}{l} a = 3.5 \text{ cm}, \quad b = 3 \text{ cm}, \quad c = 2 \text{ cm} \\ V = a \cdot b \cdot c \end{array} \right\} \Rightarrow V = 3.5 \text{ cm} \cdot 3 \text{ cm} \cdot 2 \text{ cm} \Rightarrow V = 21 \text{ cm}^3.$$

Označimo slovom x obujam vode potrebne za jedan takav oblik leda obujma 21 cm³. Budući da se pri smrzavanju obujam vode poveća za 5%, vrijedi jednačba:

$$\begin{aligned} x + \frac{5}{100} \cdot x = 21 &\Rightarrow x + \frac{5}{100} \cdot x = 21 \cdot \frac{100}{100} \Rightarrow 100 \cdot x + 5 \cdot x = 2100 \Rightarrow 105 \cdot x = 2100 \Rightarrow \\ &\Rightarrow 105 \cdot x = 2100 \quad /: 105 \Rightarrow x = 20. \end{aligned}$$

Potrebno je 20 cm³ vode.

Obujam 1 litre vode iznosi:

$$V = 1 \text{ litra} = 1 \text{ dm}^3 = 1000 \text{ cm}^3.$$

Pri smrzavanju obujam vode poveća se za 5% pa obujam dobivenog leda ima vrijednost:

$$V + \frac{5}{100} \cdot V = 1000 + \frac{5}{100} \cdot 1000 = 1000 + 50 = 1050 \text{ cm}^3.$$

Računamo koliko se kvadara leda obujma 21 cm³ može dobiti iz obujma 1050 cm³.

$$n = \frac{1050 \text{ cm}^3}{21 \text{ cm}^3} \Rightarrow n = 50.$$

Vježba 128

U posudici u kojoj se smrzava voda nastaje led oblika kvadra dimenzija 3.5 cm x 6 cm x 1 cm. Pri smrzavanju obujam vode poveća se 5%. Koliko je vode potrebno za jedan takav oblik leda?

Rezultat: 20 cm³.

Zadatak 129 (Mimi ☺, Ivonchy ☺, HTT)

Za 120 kn mogle su se kupiti dvije čokolade više nego nakon njihova poskupljenja od 25%. Koliko se čokolada moglo kupiti prije poskupljenja? Kolika je cijena jedne čokolade nakon poskupljenja?

Rješenje 129

Ponovimo!

Stoti dio nekog broja naziva se postotak. Piše se kao razlomak s nazivnikom 100.

Na primjer, $9\% = \frac{9}{100}$, $81\% = \frac{81}{100}$, $4.5\% = \frac{4.5}{100}$, $0.3\% = \frac{0.3}{100}$, $p\% = \frac{p}{100}$.

Kako se računa "... p% od x...?"

$$\frac{p}{100} \cdot x.$$

Kako zapisati da je broj x povećan za p%?

$$x + \frac{p}{100} \cdot x.$$

Zakon distribucije množenja prema zbrajanju

$$a \cdot (b+c) = a \cdot b + a \cdot c, \quad a \cdot b + a \cdot c = a \cdot (b+c).$$

Neka je x broj čokolada prije poskupljenja, a y cijena jedne čokolade također prije poskupljenja. Iz uvjeta zadatka slijedi:

$$x \cdot y = 120.$$

Budući da se nakon poskupljenja od 25% moglo kupiti dvije čokolade manje, vrijedi jednadžba:

$$(x-2) \cdot \left(y + \frac{25}{100} \cdot y \right) = 120 \Rightarrow (x-2) \cdot (y + 0.25 \cdot y) = 120 \Rightarrow (x-2) \cdot 1.25 \cdot y = 120.$$

	Broj čokolada	Cijena čokolade
Prije poskupljenja	x	y
Nakon poskupljenja	x - 2	1.25 · y

Iz sustava jednadžbi dobije se:

$$\left. \begin{array}{l} x \cdot y = 120 \\ (x-2) \cdot 1.25 \cdot y = 120 \end{array} \right\} \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{metoda} \\ \text{komparacije} \end{array} \right] \Rightarrow x \cdot y = (x-2) \cdot 1.25 \cdot y \Rightarrow x \cdot y = (x-2) \cdot 1.25 \cdot y \quad /: y \Rightarrow \\ \Rightarrow x = (x-2) \cdot 1.25 \Rightarrow 1.25 \cdot (x-2) = x \Rightarrow 1.25 \cdot x - 2.50 = x \Rightarrow 1.25 \cdot x - x = 2.50 \Rightarrow \\ \Rightarrow 0.25 \cdot x = 2.50 \Rightarrow 0.25 \cdot x = 2.50 \quad /: 0.25 \Rightarrow x = 10.$$

Prije poskupljenja moglo se kupiti deset čokolada.

Računamo cijenu jedne čokolade prije poskupljenja.

$$\left. \begin{array}{l} x \cdot y = 120 \\ x = 10 \end{array} \right\} \Rightarrow 10 \cdot y = 120 \Rightarrow 10 \cdot y = 120 \quad /: 10 \Rightarrow y = 12.$$

Cijena čokolade nakon poskupljenja iznosi 15 kn:

$$1.25 \cdot y = 1.25 \cdot 12 = 15.$$

Vježba 129

Za 120 kn mogle su se kupiti dvije čokolade više nego nakon njihova poskupljenja od 25%. Koliko se čokolada moglo kupiti nakon poskupljenja?

Rezultat: 8.

Zadatak 130 (Mimi ☺, Ivonchy ☺, HTT)

Otac ima onoliko godina koliko i oba sina zajedno. Prije četiri godine imao je dvaput više od starijeg, a prije deset godina triput više od mlađeg. Koliko godina ima otac?

- A. 44   B. 32   C. 52   D. 48

Rješenje 130

Ponovimo!

Zakon distribucije množenja prema zbrajanju.

$$a \cdot (b + c) = a \cdot b + a \cdot c \quad , \quad a \cdot b + a \cdot c = a \cdot (b + c).$$

Kako zapisati da je broj x "en puta" veći od broja y ?

$$x = n \cdot y \quad \text{ili} \quad \frac{x}{n} = y \quad \text{ili} \quad \frac{x}{y} = n.$$

Neka je:

- x broj godina oca
- y broj godina starijeg sina
- z broj godina mlađeg sina.

	Broj godina oca	Broj godina starijeg sina	Broj godina mlađeg sina
	x	y	z
Prije 4 godine	$x - 4$	$x - 4$	
Prije 10 godina	$x - 10$		$z - 10$

Budući da otac ima onoliko godina koliko i oba sina zajedno vrijedi jednačba:

$$x = y + z.$$

Prije 4 godine imao je:

- otac $x - 4$ godine
- stariji sin $y - 4$ godine.

Otac je bio dvaput stariji od njega pa vrijedi jednačba:

$$x - 4 = 2 \cdot (y - 4).$$

Prije 10 godina imao je:

- otac $x - 10$ godina
- mlađi sin $z - 10$ godina.

Otac je bio triput stariji od njega pa vrijedi jednačba:

$$x - 10 = 3 \cdot (z - 10).$$

Dobije se sustav od tri jednačbe sa tri nepoznanice iz kojega se izračuna x broj godina oca.

$$\left. \begin{array}{l} x = y + z \\ x - 4 = 2 \cdot (y - 4) \\ x - 10 = 3 \cdot (z - 10) \end{array} \right\} \Rightarrow \left. \begin{array}{l} x = y + z \\ x - 4 = 2 \cdot y - 8 \\ x - 10 = 3 \cdot z - 30 \end{array} \right\} \Rightarrow \left. \begin{array}{l} x = y + z \\ 2 \cdot y - 8 = x - 4 \\ 3 \cdot z - 30 = x - 10 \end{array} \right\} \Rightarrow \left. \begin{array}{l} x = y + z \\ 2 \cdot y = x - 4 + 8 \\ 3 \cdot z = x - 10 + 30 \end{array} \right\} \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \left. \begin{array}{l} x = y + z \\ 2 \cdot y = x + 4 \\ 3 \cdot z = x + 20 \end{array} \right\} \Rightarrow \left. \begin{array}{l} x = y + z \\ 2 \cdot y = x + 4 \quad /: 2 \\ 3 \cdot z = x + 20 \quad /: 3 \end{array} \right\} \Rightarrow \left. \begin{array}{l} x = y + z \\ y = \frac{x + 4}{2} \\ z = \frac{x + 20}{3} \end{array} \right\} \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{metoda} \\ \text{supstitucije} \end{array} \right] \Rightarrow$$

$$\Rightarrow x = \frac{x + 4}{2} + \frac{x + 20}{3} \Rightarrow x = \frac{x + 4}{2} + \frac{x + 20}{3} \quad /: 6 \Rightarrow 6 \cdot x = 3 \cdot (x + 4) + 2 \cdot (x + 20) \Rightarrow$$

$$\Rightarrow 6 \cdot x = 3 \cdot x + 12 + 2 \cdot x + 40 \Rightarrow 6 \cdot x - 3 \cdot x - 2 \cdot x = 12 + 40 \Rightarrow x = 52.$$

Odgovor je pod C.

Vježba 130

Otac ima onoliko godina koliko i oba sina zajedno. Prije četiri godine imao je dvaput više od starijeg, a prije deset godina triput više od mlađeg. Koliko godina ima mlađi sin?

- A. 24   B. 25   C. 26   D. 19

Rezultat: A.

Zadatak 131 (Ante, srednja škola)

Zemlja tek kupljena u cvjećarnici sadrži 12% vode. Koliko vode treba uliti u 2 kg kupljene zemlje ako se sadi biljka koja zahtijeva 18% vode u zemlji?

- A. 126 g = 1.26 dl   B. 136 g = 1.36 dl   C. 146 g = 1.46 dl   D. 156 g = 1.56 dl

Rješenje 131

Ponovimo!

$$1 \text{ kg} = 1000 \text{ g} \quad , \quad 1 \text{ l} = 10 \text{ dl} \quad , \quad 1 \text{ kg} = 1 \text{ l} \Rightarrow 1000 \text{ g} = 10 \text{ dl} \Rightarrow 100 \text{ g} = 1 \text{ dl}.$$

Zakon distribucije množenja prema zbrajanju.

$$a \cdot (b + c) = a \cdot b + a \cdot c \quad , \quad a \cdot b + a \cdot c = a \cdot (b + c).$$

Stoti dio nekog broja naziva se postotak. Piše se kao razlomak s nazivnikom 100.

$$\text{Na primjer, } 9\% = \frac{9}{100} \quad , \quad 81\% = \frac{81}{100} \quad , \quad 4.5\% = \frac{4.5}{100} \quad , \quad 0.3\% = \frac{0.3}{100} \quad , \quad p\% = \frac{p}{100}.$$

Kako se računa "... p% od x...?"

$$\frac{p}{100} \cdot x$$

Neka je x količina vode, izražena u kilogramima, koju moramo doliti u 2 kg kupljene zemlje da se dobije zemlja sa 18% vode. Tada vrijedi jednačba:

$$2 \cdot \frac{12}{100} + x \cdot \frac{100}{100} = (2 + x) \cdot \frac{18}{100} \Rightarrow 2 \cdot \frac{12}{100} + x \cdot \frac{100}{100} = (2 + x) \cdot \frac{18}{100} \quad /: 100 \Rightarrow$$

$$\Rightarrow 2 \cdot 12 + 100 \cdot x = 18 \cdot (2 + x) \Rightarrow 24 + 100 \cdot x = 18 \cdot (2 + x) \Rightarrow 24 + 100 \cdot x = 36 + 18 \cdot x \Rightarrow$$

$$\Rightarrow 100 \cdot x - 18 \cdot x = 36 - 24 \Rightarrow 82 \cdot x = 12 \Rightarrow 82 \cdot x = 12 \quad /: 82 \Rightarrow x = \frac{12}{82}$$

$$\Rightarrow x = 0.146 \Rightarrow x = 0.146 \text{ kg}.$$

U 2 kg kupljene zemlje treba uliti 0.146 kg vode. Preračunato u decilitre to iznosi:

$$x = 0.146 \text{ kg} = 146 \text{ g} = 1.46 \text{ dl}.$$

Odgovor je pod C.

Vježba 131

Zemlja tek kupljena u cvjećarnici sadrži 12% vode. Koliko vode treba uliti u 200 dag kupljene zemlje ako se sadi biljka koja zahtijeva 18% vode u zemlji?

- A. 126 g = 1.26 dl   B. 136 g = 1.36 dl   C. 146 g = 1.46 dl   D. 156 g = 1.56 dl

Rezultat: C.

Zadatak 132 (Žac, srednja škola)

U nekom razredu na kraju školske godine nitko nije dobio ocjenu odličan iz matematike. Svaki šesti učenik bio je vrlo dobar, svaki treći dovoljan, a svaki deveti nedovoljan. Broj učenika je između 20 i 40. Koliko je bilo učenika u razredu? Koliko je učenika dobilo ocjenu dobar iz matematike?

Rješenje 132

Ponovimo!

Skup prirodnih brojeva označavamo slovom N .

$$N = \{1, 2, 3, 4, 5, \dots, n, n+1, \dots\}.$$

Višekratnici prirodnog broja su svi brojevi koji su djeljivi s tim brojem. Prirodni broj ima beskonačno mnogo višekratnika.

Skratiti razlomak znači brojnik i nazivnik razlomka podijeliti istim brojem različitim od nule i jedinice

$$\frac{a \cdot n}{b \cdot n} = \frac{a}{b}, \quad n \neq 0, \quad n \neq 1.$$

Neka je x broj učenika u razredu, a y broj učenika sa ocjenom dobar iz matematike. Iz uvjeta zadatka dobije se jednadžba:

$$\frac{x}{6} + \frac{x}{3} + \frac{x}{9} + y = x \Rightarrow \frac{x}{6} + \frac{x}{3} + \frac{x}{9} + y = x \quad /: 18 \Rightarrow 3 \cdot x + 6 \cdot x + 2 \cdot x + 18 \cdot y = 18 \cdot x \Rightarrow$$

$$\Rightarrow 11 \cdot x + 18 \cdot y = 18 \cdot x \Rightarrow 18 \cdot y = 18 \cdot x - 11 \cdot x \Rightarrow 18 \cdot y = 7 \cdot x \Rightarrow 18 \cdot y = 7 \cdot x \quad /: 18 \Rightarrow y = \frac{7}{18} \cdot x.$$

Budući da su x i y prirodni brojevi, broj učenika x mora biti višekratnik broja 18. Zbog uvjeta zadatka slijedi

$$20 < x < 40 \Rightarrow x \in \{21, 22, 23, \dots, 38, 39\}$$

pa je

$$x = 36 = 2 \cdot 18.$$

Tada je

$$\left. \begin{array}{l} y = \frac{7}{18} \cdot x \\ x = 36 \end{array} \right\} \Rightarrow y = \frac{7}{18} \cdot 36 \Rightarrow y = \frac{7}{18} \cdot 36 \Rightarrow y = 7 \cdot 2 \Rightarrow y = 14.$$

U razredu je 36 učenika.

Ocjenu dobar dobilo je 14 učenika.

Vježba 132

U nekom razredu na kraju školske godine nitko nije dobio ocjenu odličan iz matematike. Svaki šesti učenik bio je vrlo dobar, svaki treći dovoljan, a svaki deveti nedovoljan. Broj učenika je između 20 i 40. Koliko je učenika dobilo ocjenu vrlo dobar iz matematike?

Rezultat: 6.

Zadatak 133 (Mario, HTT)

U jednome razredu petina je učenika dobila ocjenu odličan, trećina vrlo dobar, tri desetine dobar, a desetina dovoljan. Dva su učenika dobila negativnu ocjenu. Koliko je učenika dobilo ocjenu odličan?

- A. 5   B. 6   C. 7   D. 8

Rješenje 133

Ponovimo!

$$\frac{a}{b} \cdot c = \frac{a \cdot c}{b}.$$

Kako zapisati $\frac{a}{b}$ od x ?

$$\frac{a}{b} \cdot x.$$

Neka je x broj učenika u razredu. Zapišimo pomoću matematičkih izraza sljedeće tvrdnje:

- **petina učenika razreda** dobila je odličan $\frac{1}{5} \cdot x$
- **trećina učenika razreda** dobila je vrlo dobar $\frac{1}{3} \cdot x$
- **tri desetine učenika razreda** dobila je dobar $\frac{3}{10} \cdot x$
- **desetina učenika razreda** dobila je dovoljan $\frac{1}{10} \cdot x$
- **dva učenika iz razreda** dobila su negativnu ocjenu 2.

Sada možemo napisati jednadžbu:

$$\begin{aligned} \frac{1}{5} \cdot x + \frac{1}{3} \cdot x + \frac{3}{10} \cdot x + \frac{1}{10} \cdot x + 2 &= x \Rightarrow \frac{1}{5} \cdot x + \frac{1}{3} \cdot x + \frac{3}{10} \cdot x + \frac{1}{10} \cdot x + 2 = x \quad /: 30 \Rightarrow \\ &\Rightarrow 6 \cdot x + 10 \cdot x + 9 \cdot x + 3 \cdot x + 60 = 30 \cdot x \Rightarrow 28 \cdot x + 60 = 30 \cdot x \Rightarrow \\ &\Rightarrow 28 \cdot x - 30 \cdot x = -60 \Rightarrow -2 \cdot x = -60 \Rightarrow -2 \cdot x = -60 \quad /: (-2) \Rightarrow x = 30. \end{aligned}$$

Računamo koliko je učenika dobilo ocjenu odličan.

$$\frac{1}{5} \cdot x = \frac{1}{5} \cdot 30 = \frac{30}{5} = 6.$$

Odgovor je pod B.

Vježba 133

U jednome razredu petina je učenika dobila ocjenu odličan, trećina vrlo dobar, tri desetine dobar, a desetina dovoljan. Dva su učenika dobila negativnu ocjenu. Koliko je učenika dobilo ocjenu vrlo dobar?

- A. 7   B. 8   C. 9   D. 10

Rezultat: D.

Zadatak 134 (Maturant, gimnazija)

U jednoj je kutiji 3 puta više kuglica nego u drugoj. Iz prve je izvađeno 7 kuglica, a u drugu je stavljeno 5 kuglica pa je u obje kutije jednaki broj kuglica. Koliko je kuglica bilo na početku u svakoj kutiji?

Rješenje 134

Ponovimo!

$$b \cdot \frac{a}{b} = a.$$

Zakon distribucije množenja prema zbrajanju.

$$a \cdot (b+c) = a \cdot b + a \cdot c \quad , \quad a \cdot b + a \cdot c = a \cdot (b+c).$$

Kako zapisati da je broj b "en puta" veći od broja a?

$$b = n \cdot a \quad \text{ili} \quad \frac{b}{n} = a \quad \text{ili} \quad \frac{b}{a} = n.$$

Skratiti razlomak znači brojnik i nazivnik tog razlomka podijeliti istim brojem različitim od nule i jedinice

$$\frac{a \cdot n}{b \cdot n} = \frac{a}{b} \quad , \quad n \neq 0 \quad , \quad n \neq 1.$$

1. inačica

Neka je x broj kuglica u drugoj kutiji. U prvoj je kutiji 3 puta više kuglica pa to iznosi $3 \cdot x$. Budući da je iz prve kutije izvađeno 7 kuglica, a u drugu stavljeno 5 kuglica u obje kutije je jednaki broj kuglica pa vrijedi jednadžba:

$$3 \cdot x - 7 = x + 5 \Rightarrow 3 \cdot x - x = 5 + 7 \Rightarrow 2 \cdot x = 12 \Rightarrow 2 \cdot x = 12 \quad /: 2 \Rightarrow x = 6.$$

Na početku je bilo kuglica:

- u prvoj kutiji

$$3 \cdot x = 3 \cdot 6 = 18$$

- u drugoj kutiji

$$x = 6.$$

2. inačica

Neka su x i y brojevi kuglica u prvoj i drugoj kutiji. U prvoj je kutiji 3 puta više kuglica nego u drugoj pa vrijedi jednadžba

$$x = 3 \cdot y.$$

Budući da je iz prve kutije izvađeno 7 kuglica, a u drugu stavljeno 5 kuglica u obje kutije je jednaki broj kuglica pa vrijedi jednadžba:

$$x - 7 = y + 5.$$

Iz sustava jednadžbi dobijemo početni broj kuglica.

$$\left. \begin{array}{l} x = 3 \cdot y \\ x - 7 = y + 5 \end{array} \right\} \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{metoda} \\ \text{supstitucije} \end{array} \right] \Rightarrow 3 \cdot y - 7 = y + 5 \Rightarrow 3 \cdot y - y = 5 + 7 \Rightarrow 2 \cdot y = 12 \Rightarrow \\ \Rightarrow 2 \cdot y = 12 \quad /: 2 \Rightarrow y = 6.$$

Na početku je bilo kuglica:

- u prvoj kutiji

$$\left. \begin{array}{l} x = 3 \cdot y \\ y = 6 \end{array} \right\} \Rightarrow x = 3 \cdot 6 \Rightarrow x = 18$$

- u drugoj kutiji

$$y = 6.$$

3. inačica

Neka je x broj kuglica u drugoj kutiji. U prvoj je kutiji 3 puta više kuglica pa to iznosi $3 \cdot x$. Dakle, ukupan broj kuglica iznosi:

$$x + 3 \cdot x = 4 \cdot x.$$

Nakon premještanja u obje je kutije bio jednaki broj kuglica

$$\frac{4 \cdot x}{2} = 2 \cdot x.$$

Riješit ćemo zadatak računajući unatrag.

Ako u prvu kutiju dodamo 7 kuglica u njoj će biti

$$2 \cdot x + 7 \text{ kuglica.}$$

Ako iz druge kutije izvadiamo 5 kuglica u njoj će ostati

$$2 \cdot x - 5 \text{ kuglica.}$$

Sada u prvoj kutiji ima 3 puta više kuglica nego u drugoj pa vrijedi jednačba:

$$\begin{aligned} 2 \cdot x + 7 &= 3 \cdot (2 \cdot x - 5) \Rightarrow 2 \cdot x + 7 = 6 \cdot x - 15 \Rightarrow 2 \cdot x - 6 \cdot x = -15 - 7 \Rightarrow -4 \cdot x = -22 \Rightarrow \\ &\Rightarrow -4 \cdot x = -22 \quad /: (-4) \Rightarrow x = \frac{22}{4} \Rightarrow x = \frac{22}{4} \Rightarrow x = \frac{11}{2}. \end{aligned}$$

Na početku je bilo kuglica:

- u prvoj kutiji

$$2 \cdot x + 7 = 2 \cdot \frac{11}{2} + 7 = 2 \cdot \frac{11}{2} + 7 = 11 + 7 = 18$$

- u drugoj kutiji

$$2 \cdot x - 5 = 2 \cdot \frac{11}{2} - 5 = 2 \cdot \frac{11}{2} - 5 = 11 - 5 = 6.$$

Vježba 134

U jednoj je kutiji 3 puta više kuglica nego u drugoj. Iz prve su izvađene 3 kuglice, a u drugu su stavljene 3 kuglice pa je u obje kutije jednaki broj kuglica. Koliko je kuglica bilo na početku u svakoj kutiji?

Rezultat: 9 i 3.

Zadatak 135 (Ivana, srednja škola)

Na bačvi se nalaze dva otvora A i B. Ako se puna bačva prazni samo kroz otvor A, potrebno je 12 minuta da se isprazni, a ako se prazni samo kroz otvor B, potrebno je 6 minuta. Za koliko će se vremena isprazniti bačva ako se istodobno otvore oba otvora?

- A. za 3 minute   B. za 4 minute   C. za 8 minuta   D. za 9 minuta

Rješenje 135

Ponovimo!

$$\frac{a}{b} + \frac{c}{d} = \frac{a \cdot d + b \cdot c}{b \cdot d}, \quad \frac{a}{b} = \frac{c}{d} \Rightarrow a \cdot d = b \cdot c.$$

Skratiti razlomak znači brojnik i nazivnik tog razlomka podijeliti istim brojem različitim od nule i jedinice

$$\frac{a \cdot n}{b \cdot n} = \frac{a}{b}, \quad n \neq 0, \quad n \neq 1.$$

Probleme ovog tipa svodimo na promatranje "količine" događaja u jedinici vremena.

U ovom slučaju zadatak rješavamo svodeći ga na jedinicu vremena, 1 minutu.

1. inačica

Ako se puna bačva prazni samo kroz otvor A potrebno je 12 minuta da se isprazni pa se za 1 minutu

isprazni $\frac{1}{12}$ bačve.

Ako se puna bačva prazni samo kroz otvor B potrebno je 6 minuta da se isprazni pa se za 1 minutu

isprazni $\frac{1}{6}$ bačve.

Ako se istodobno otvore oba otvora A i B, onda se za 1 minutu isprazni

$$\frac{1}{12} + \frac{1}{6} = \frac{1+2}{12} = \frac{3}{12} = \frac{3}{12} = \frac{1}{4}$$

bačve.

Cijela bačva ispraznit će se za x minuta:

$$\frac{1}{4} \cdot x = 1 \Rightarrow \frac{1}{4} \cdot x = 1 / \cdot 4 \Rightarrow x = 4.$$

Ako se istodobno otvore oba otvora bačva će se isprazniti za 4 minute. Odgovor je pod B.

2. inačica

Kroz otvor A za 1 minutu isprazni se $\frac{1}{12}$ bačve. Kroz otvor B za 1 minutu isprazni se $\frac{1}{6}$ bačve. Ako bi oba otvora A i B bila istodobno otvorena bačva bi se ispraznila za x minuta pa bi za 1 minutu bio ispražnjen $\frac{1}{x}$ - ti dio bačve. Stoga mora biti:

$$\frac{1}{12} + \frac{1}{6} = \frac{1}{x} \Rightarrow \frac{1+2}{12} = \frac{1}{x} \Rightarrow \frac{3}{12} = \frac{1}{x} \Rightarrow 3 \cdot x = 12 \Rightarrow 3 \cdot x = 12 / : 3 \Rightarrow x = 4.$$

Ako se istodobno otvore oba otvora bačva će se isprazniti za 4 minute. Odgovor je pod B.

Vježba 135

Na bačvi se nalaze dva otvora A i B. Ako se puna bačva prazni samo kroz otvor A, potrebno je 6 minuta da se isprazni, a ako se prazni samo kroz otvor B, potrebne su 3 minute. Za koliko će se vremena isprazniti bačva ako se istodobno otvore oba otvora?

A. za 2 minute   B. za 3 minute   C. za 4 minute   D. za 5 minuta

Rezultat: A.

Zadatak 136 (Marija, srednja škola)

Sestra je starija od brata 4 godine. Za godinu dana omjer njihovih godina bit će 3 : 4. Koliko je godina sestri, a koliko bratu?

Rješenje 136

Ponovimo!

Zakon distribucije množenja prema zbrajanju.

$$a \cdot (b+c) = a \cdot b + a \cdot c \quad , \quad a \cdot b + a \cdot c = a \cdot (b+c).$$

Razmjer ili proporcija je jednakost dvaju jednakih omjera. Ako je

$$a : b = k \quad \text{i} \quad c : d = k,$$

tada je razmjer ili proporcija

$$a : b = c : d.$$

Umnožak vanjskih članova razmjera a i d jednak je umnošku unutarnjih članova razmjera b i c.

$$a : b = c : d \Rightarrow a \cdot d = b \cdot c.$$

Kako zapisati da je broj x za n veći od broja y ?

$$x - n = y \quad \text{ili} \quad x = y + n \quad \text{ili} \quad x - y = n.$$

Neka je x broj bratovih godina. Sestra je starija 4 godine pa pišemo $x + 4$.

Nakon godinu dana:

- brat ima $x + 1$ godinu
- sestra ima $x + 4 + 1 = x + 5$ godina.

Iz razmjera njihovih godina izračunamo x .

$$\begin{aligned} (x+1) : (x+5) &= 3 : 4 \Rightarrow 4 \cdot (x+1) = 3 \cdot (x+5) \Rightarrow 4 \cdot x + 4 = 3 \cdot x + 15 \Rightarrow \\ &\Rightarrow 4 \cdot x - 3 \cdot x = 15 - 4 \Rightarrow x = 11. \end{aligned}$$

Brat ima 11 godina, a sestra 15 godina.

Vježba 136

Sestra je starija od brata 5 godina. Za 5 godina omjer njihovih godina bit će 3 : 4. Koliko je godina sestri, a koliko bratu?

Rezultat: 15 god, 10 god.

Zadatak 137 (Mario, srednja škola)

Prodajna cijena proizvoda u jednoj godini povećala se dva puta po četvrtinu prethodne prodajne cijene i na kraju godine iznosila je 22500 kn. Kolika je bila prvotna cijena?

Rješenje 137

Ponovimo!

$$n = \frac{n}{1}, \quad \frac{a}{b} + \frac{c}{d} = \frac{a \cdot d + b \cdot c}{b \cdot d}, \quad \frac{a}{b} \cdot \frac{c}{d} = \frac{a \cdot c}{b \cdot d}.$$

Kako izračunati $\frac{a}{b}$ od x ?

$$\frac{a}{b} \cdot x.$$

Zakon distribucije množenja prema zbrajanju.

$$a \cdot (b + c) = a \cdot b + a \cdot c, \quad a \cdot b + a \cdot c = a \cdot (b + c).$$

Neka je x prvotna cijena proizvoda. Njezino povećanje za četvrtinu iznosi:

$$x + \frac{1}{4} \cdot x = \left(1 + \frac{1}{4}\right) \cdot x = \left(\frac{1}{1} + \frac{1}{4}\right) \cdot x = \frac{4+1}{4} \cdot x = \frac{5}{4} \cdot x.$$

Nova cijena ponovno je povećana za svoju četvrtinu pa vrijedi:

$$\frac{5}{4} \cdot x + \frac{1}{4} \cdot \frac{5}{4} \cdot x = \frac{5}{4} \cdot x + \frac{5}{16} \cdot x = \left(\frac{5}{4} + \frac{5}{16}\right) \cdot x = \frac{20+5}{16} \cdot x = \frac{25}{16} \cdot x.$$

Budući da je konačna cijena 22500 kn, dobije se jednačba:

$$\frac{25}{16} \cdot x = 22500 \Rightarrow \frac{25}{16} \cdot x = 22500 / \frac{16}{25} \Rightarrow x = 14400.$$

Prvotna cijena bila je 14400 kn.

Vježba 137

Prodajna cijena proizvoda u jednoj godini povećala se dva puta po četvrtinu prethodne prodajne cijene i na kraju godine iznosila je 45000 kn. Kolika je bila prvotna cijena?

Rezultat: 28800 kn.

Zadatak 138 (Vedran, srednja škola)

Poslije obnove neka tvornica troši za obradu jednog detalja 40 minuta manje nego prije. U tvornici se sada 36 detalja obradi za isto vrijeme za koje se prije obradilo 27. Koliko je vremena sada potrebno za obradu jednog detalja?

Rješenje 138

Ponovimo!

$$1 \text{ h} = 60 \text{ min}.$$

Zakon distribucije množenja prema zbrajanju.

$$a \cdot (b + c) = a \cdot b + a \cdot c, \quad a \cdot b + a \cdot c = a \cdot (b + c).$$

Neka je t vrijeme u minutama koje je tvornica trošila za obradu jednog detalja prije obnove. Za 27 detalja trebalo je

$$27 \cdot t$$

minuta.

Poslije obnove tvornica za obradu jednog detalja treba 40 minuta manje

$$t - 40$$

pa će za obradu 36 detalja trebati ukupno

$$36 \cdot (t - 40)$$

minuta.

Budući da sada 36 detalja obradi za isto vrijeme za koje se prije obradilo 27 detalja, vrijedi jednačina:

$$\begin{aligned} 36 \cdot (t - 40) &= 27 \cdot t \Rightarrow 36 \cdot t - 1440 = 27 \cdot t \Rightarrow 36 \cdot t - 27 \cdot t = 1440 \Rightarrow 9 \cdot t = 1440 \Rightarrow \\ &\Rightarrow 9 \cdot t = 1440 \quad / : 9 \Rightarrow t = 160. \end{aligned}$$

Za obradu jednog detalja sada je potrebno

$$t - 40 = 160 - 40 = 120$$

minuta (ili 2 sata).

Vježba 138

Poslije obnove neka tvornica troši za obradu jednog detalja 40 minuta manje nego prije. U tvornici se sada 72 detalja obradi za isto vrijeme za koje se prije obradilo 54. Koliko je vremena sada potrebno za obradu jednog detalja?

Rezultat: 2 h.

Zadatak 139 (Vedran, srednja škola)

U svakoj od dviju posuda nalaze se određene količine vode. Izvršena su tri prelijevanja vode. Prvi se put iz prve posude prelije u drugu onoliko vode koliko u drugoj već ima vode. Drugi se put iz druge posude prelije u prvu onoliko vode koliko je u tom trenutku ima u prvoj posudi. Pri posljednjem prelijevanju iz prve se posude prelije u drugu onoliko vode koliko je već ima u drugoj posudi. Na kraju je u svakoj posudi bilo po 160 litara vode. Koliko je vode bilo u svakoj od tih posuda na početku?

Rješenje 139

Ponovimo!

Zakon distribucije množenja prema zbrajanju.

$$a \cdot (b + c) = a \cdot b + a \cdot c \quad , \quad a \cdot b + a \cdot c = a \cdot (b + c).$$

Neka je u početku u prvoj posudi bilo x litara, a u drugoj y litara vode.

Kod prvog prelijevanja iz prve se posude prelije u drugu onoliko vode koliko u drugoj već ima.

Nakon prvog prelijevanja vode bit će:

- u prvoj posudi

$$x - y$$

- u drugoj posudi

$$y + y = 2 \cdot y.$$

Kod drugog prelijevanja iz druge se posude prelije u prvu onoliko vode koliko je u tom trenutku ima u prvoj posudi.

Nakon drugog prelijevanja vode bit će:

- u prvoj posudi

$$(x - y) + (x - y) = x - y + x - y = 2 \cdot x - 2 \cdot y$$

- u drugoj posudi

$$2 \cdot y - (x - y) = 2 \cdot y - x + y = -x + 3 \cdot y.$$

Kod trećeg prelijevanja iz prve se posude prelije u drugu onoliko vode koliko je već ima u drugoj posudi.

Nakon trećeg prelijevanja vode bit će:

- u prvoj posudi

$$2 \cdot x - 2 \cdot y - (-x + 3 \cdot y) = 2 \cdot x - 2 \cdot y + x - 3 \cdot y = 3 \cdot x - 5 \cdot y$$

- u drugoj posudi

$$-x + 3 \cdot y + (-x + 3 \cdot y) = -x + 3 \cdot y - x + 3 \cdot y = -2 \cdot x + 6 \cdot y.$$

Pomoću tablice to izgleda ovako:

	Prva posuda	Druga posuda
Početno stanje	x	y
Prvo prelijevanje	x - y	y + y = 2 · y
Drugo prelijevanje	2 · (x - y)	2 · y - (x - y)
Treće prelijevanje	$2 \cdot (x - y) - (2 \cdot y - (x - y)) =$ $= 2 \cdot x - 2 \cdot y - (2 \cdot y - x + y) =$ $= 2 \cdot x - 2 \cdot y - 2 \cdot y + x - y =$ $= 3 \cdot x - 5 \cdot y$	$2 \cdot (2 \cdot y - (x - y)) =$ $= 2 \cdot (2 \cdot y - x + y) =$ $= 4 \cdot y - 2 \cdot x + 2 \cdot y =$ $= -2 \cdot x + 6 \cdot y$

Budući da je na kraju prelijevanja u svakoj posudi bilo 160 litara vode, dobije se sustav od dvije linearne jednačbe sa dvije nepoznanice.

$$\left. \begin{array}{l} 3 \cdot x - 5 \cdot y = 160 \\ -2 \cdot x + 6 \cdot y = 160 \end{array} \right\} \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{metoda suprotnih} \\ \text{koficijenata} \end{array} \right] \Rightarrow \left. \begin{array}{l} 3 \cdot x - 5 \cdot y = 160 \quad / \cdot 2 \\ -2 \cdot x + 6 \cdot y = 160 \quad / \cdot 3 \end{array} \right\} \Rightarrow \left. \begin{array}{l} 6 \cdot x - 10 \cdot y = 320 \\ -6 \cdot x + 18 \cdot y = 480 \end{array} \right\} \Rightarrow$$

$$\Rightarrow 8 \cdot y = 800 \Rightarrow 8 \cdot y = 800 \quad / : 8 \Rightarrow y = 100.$$

Računamo x.

$$\left. \begin{array}{l} 3 \cdot x - 5 \cdot y = 160 \\ y = 100 \end{array} \right\} \Rightarrow 3 \cdot x - 5 \cdot 100 = 160 \Rightarrow 3 \cdot x - 500 = 160 \Rightarrow 3 \cdot x = 160 + 500 \Rightarrow$$

$$\Rightarrow 3 \cdot x = 660 \Rightarrow 3 \cdot x = 660 \quad / : 3 \Rightarrow x = 220.$$

U prvoj posudi bilo je 220 litara vode, a u drugoj 100 litara.

Vježba 139

U svakoj od dviju posuda nalaze se određene količine vode. Izvršena su tri prelijevanja vode. Prvi se put iz prve posude prelije u drugu onoliko vode koliko u drugoj već ima vode. Drugi se put iz druge posude prelije u prvu onoliko vode koliko je u tom trenutku ima u prvoj posudi. Pri posljednjem prelijevanju iz prve se posude prelije u drugu onoliko vode koliko je već ima u drugoj posudi. Na kraju je u svakoj posudi bilo po 320 litara vode. Koliko je vode bilo u svakoj od tih posuda na početku?

Rezultat: U prvoj posudi bilo je 440 litara vode, a u drugoj 200 litara.

Zadatak 140 (Ana, gimnazija)

Vlak prolazi kroz tunel dug 220 m. Od trenutka u kojem lokomotiva upravo ulazi u tunel do trenutka kada je posljednji vagon izašao iz tunela prošlo je 19 sekundi. Na kraju 42. sekunde lokomotiva je bila udaljena 1 km od kraja tunela. Cijelo se vrijeme vlak gibao stalnom brzinom.

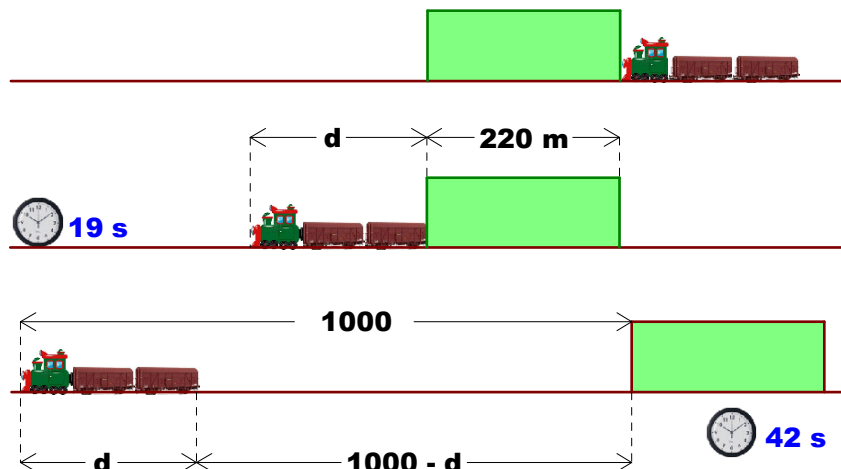
Izračunajte brzinu i duljinu vlaka.

Rješenje 140

Ponovimo!

$$1 \text{ km} = 1000 \text{ m} \quad , \quad a = b \Rightarrow b = a.$$

$$s = v \cdot t \Leftrightarrow \text{put} = \text{brzina} \cdot \text{vrijeme}.$$

Zbog jednostavnosti računanja sve duljine izrazimo u metrima. Neka je v brzina vlaka, a d njegova duljina. Za vrijeme od 19 sekundi vlak je brzinom v prešao put

$$19 \cdot v$$

koji je jednak zbroju duljine tunela i duljine vlaka

$$220 + d$$

pa zato vrijedi jednačina

$$19 \cdot v = 220 + d.$$

Za daljnje 42 sekunde vlak je brzinom v prešao put

$$42 \cdot v$$

koji iznosi 1 km (1000 m) umanjeno za duljinu vlaka pa vrijedi jednačina

$$42 \cdot v = 1000 - d.$$

Iz sustava jednačina dobije se v i d .

$$\left. \begin{array}{l} 19 \cdot v = 220 + d \\ 42 \cdot v = 1000 - d \end{array} \right\} \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{metoda suprotnih} \\ \text{koeficijenta} \end{array} \right] \Rightarrow 61 \cdot v = 1220 \Rightarrow 61 \cdot v = 1220 \quad /: 61 \Rightarrow v = 20.$$

Računamo d .

$$\left. \begin{array}{l} 19 \cdot v = 220 + d \\ v = 20 \end{array} \right\} \Rightarrow 19 \cdot 20 = 220 + d \Rightarrow 380 = 220 + d \Rightarrow 220 + d = 380 \Rightarrow d = 380 - 220 \Rightarrow d = 160.$$

Brzina vlaka je 20 m/s, a duljina vlaka je 160 m.

Vježba 140

Vlak prolazi kroz tunel dug 440 m. Od trenutka u kojem lokomotiva upravo ulazi u tunel do trenutka kada je posljednji vagon izašao iz tunela prošlo je 38 sekundi. Na kraju 84. sekunde lokomotiva je bila udaljena 2 km od kraja tunela. Cijelo se vrijeme vlak gibao stalnom brzinom. Izračunajte brzinu i duljinu vlaka.

Rezultat: Brzina vlaka je 20 m/s, a duljina vlaka je 160 m.